

היום נלמד בעזרת ה':

יבמות דף עט

מתיב רב חנא בר קטינא: נאמר שם "**וַיַּחְמַל הַמֶּלֶךְ עַל מְפִי בִשְׂת בֶן יְהוֹנָתָן בֶּן שְׂאוּל**, על שִׁבְעַת יְהוָה אֲשֶׁר בִּינְתָם בֵּין דָּוִד וּבֵין יְהוֹנָתָן בֶּן שְׂאוּל", ואם רק את מי שהארון היה קולטו הוא היה נידון למיתה מדוע נחשב שדוד 'חמל' עליו, והרי הארון לא קלט את מפי בושת ולכן לא נידון למיתה.

תירוץ: דוד לא העביר את מפי בושת לפני הארון.

קושיא: וכי משוא פנים יש בדבר? איך דוד עשה זאת, והרי מדובר בדיני נפשות והיה לו להעביר את כולם?

תירוץ: דוד העבירו והארון קלטו, אלא שדוד ביקש עליו רחמים ופלטו הארון והוא נשאר בחיים.

קושיא: ואכתי משוא פנים יש בדבר: שהואיל והארון קלטו לא היה לו להמית מישהו אחר במקומו.

והא כתיב "לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות, איש בְּחֶטְאוֹ יוּמָתוּ":
וא"כ איך המיתו את בני שאול עבור חטאו של אביהם?

ואל יתחלל שם שמים בפרהסיא: שאם לא היו הורגים אותם היו אומות העולם אומרים שלא ראוי לידבק בעם ישראל, שהרי פשטו את ידיהם בגרים ולקחו את פרנסתם ולא עשו בהם נקמה על כך.

נאמר שם "**וַתִּקַּח רָצְפָה בַת אֵיָה אֶת הַשֶּׁקֶת, וַתִּטְהַר לָהּ אֶל הַצּוּר מִתְחִלַּת קְצִיר עַד בְּתָר מִיָּמִים עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמַיִם, וְלֹא נִתְּנָה עוֹף הַשָּׁמַיִם לָנוּחַ עֲלֵיהֶם יוֹמָם וְאֶת חֵיַת הַשָּׂדֶה לְיִלְהָה".** ביאור: רצפה בת איה אשת שאול לקחה את השק ופרסה אותו על ההר שנתלו בו לשבת תחתיו כדי לשמור את התלויים מן החיות והעופות, והיא שמרה עליהם מתחילת ימי הקציר עד ימות הגשמים בתשרי שאז נשפך עליהם מים בהשגחת ה' מן השמים כדי להודיע שיקברו אותם.

(המשך בדף הבא ↓)

יוצא לאור ע"י:

"אור הספר התורני" הוצאה לאור

052-7628377

להצטרפות:

mabatladaf18@gmail.com

052-342-4473

הגמרא מקשה על כך: והרי נאמר "לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא" ואיך הלינו את קבורתם כ"כ הרבה זמן?

ודלמא דוגזר בעלמא: אולי הם היו גויים שכירים ולא גרים.

קושיא: ונתינים דוד גזר עליהם? משה גזר עליהם! שנאמר "טפכם נשיכם וגרף אשר בקרב מחניף מחטב עציף עד שאב מימף", ומכך שהפסוק כותב את חוטבי העצים בפני עצמם משמע שהם לא בכלל עם ישראל ולא בכלל בגרים אלא עבדים ופסולים, והם הנתינים שנתנום להיות חוטבי עצים.

תירוץ: משה גזר על אותו הדור בלבד, ודוד גזר עליהם לכל הדורות.

קושיא: ואכתי, יהושע גזר עליהו! והרי יהושע גזר עליהם, שנאמר "ויתנם יהושע ביום ההוא חטבי עצים ושאבי מים לעדה ולמזבח יהוה", משמע שהם היו עבדים, ואף על הדורות הבאים הוא גזר, שנאמר "ולא יכרת מכם עבד וחטבי עצים ושאבי מים לבית אלהי".

תירוץ: יהושע גזר עליהם רק בזמן שבית המקדש קיים, כפי שנאמר שם "ולמזבח יהוה", ודוד גזר עליהם אף בזמן שאין בית המקדש קיים.

חלקנו נתיר, חלק מזבח מי יתיר? כלומר אמנם אנו יכולים להתיר את הנתינים בחלק של העבודות שלהם ששיך לנו, לפי שהפקר בית דין הפקר, אבל את חלק עבודתם של הנתינים ששיך למזבח אין אנו יכולים להתיר, ולכן הם ישארו עבדים לעולם.

ופליגא וכו': רבי חולק על רבי חייא בר אבא הסובר להיפך - שאת החלק שיש לעדה בנתינים אין אנו יכולים להתיר, אבל חלק המזבח מותר בזמן שאין בית המקדש קיים.

משנה: א"ר יהושע שמעתי: סריס אינו חולץ לאשת אחיו וכן אחיו אינו חולץ לאשתו (משום שנאמר "ולא ימחה שמו מישראל" פרט לסריס שכבר שמו מחויו). רבי יהושע אמר שמעתי שתי שמועות, אחת שסריס חולץ והשניה שאינו חולץ. ואיינו יודע לפרש באיזה מקרה חולץ ובאיזה מקרה אינו חולץ.

א"ר עקיבא אני אפרש: 'סריס אדם' שנסתרס לאחר שנולד - חולץ מפני שהיתה לו שעת הכושר ליבם עד שנסתרס, ולכן הוא נחשב בר הקמת שם לאחיו. אבל 'סריס חמה' שנולד סריס - אינו חולץ כי לא היה ראוי מעולם להקים שם לאחיו.

רבי אליעזר אומר: חולק וסובר שלא מתייחסים לעבר של הסריס אלא לעתיד שלו. ולכן סריס חמה שיש לו רפואה נחשב בר הקמת שם, ואילו סריס אדם שאין לו יכולת להתרפאות לא נחשב בר הקמת שם.

'בן מגוסת': שם אדם.

הסריס שחלץ ליבמתו לא פסלה: משום שחליצתו פסולה ולכן היבמה אינה נחשבת ל'חלוצה' הפסולה לכהונה. אבל אם בעל אותה נפסלה משום 'זונה', כי היא אסורה לסריס בכרת משום 'אשת אח' שלא במקום מצות יבום.

גמרא: מכדי שמעינן לר"ע: לעיל (מט'ב) אמר רבי עקיבא שיש ממזר מביאת איסור של חייבי לאוין (כמו שיש ממזר מחייבי כריתות). ומכיון שסריס אדם אסור בלאו לבוא בקהל ("לא יבא פצווע דְכָה וּכְרוּת שְפָכָה בְקָהל יְהוָה") איך אמר רבי עקיבא שהוא חולץ, והרי אינו בתורת יבום וחליצה?

כגון שנשא אחיו גיורת: ורבי עקיבא סובר שקהל גרים לא נקרא 'קהל' וממילא סריס מותר להתחתן איתם, ולכן הוא נחשב בר יבום לאשת אחיו הגיורת.

הגמרא מקשה: אם כן מדוע אמר רבי עקיבא שהסריס חולץ, ולא מיבם?

ואידי: באמת הוא יכול גם לייבם. אלא שרבי עקיבא נקט חליצה אגב שרבי יהושוע דיבר בחליצה. ורבי יהושוע דיבר בחליצה דוקא, כי לשיטתו קהל גרים נקרא 'קהל' וממילא אסור הסריס בגיורת, ואמנם עדיין הוא בר חליצה משום שלדעת רבי יהושוע אין ממזר מחייבי לאוין ולכן חייבי לאוין הם בתורת חליצה.

דיקא נמי: שבעדותו של רבי יהושוע בן בתירה כדעת רבי עקיבא – יבמו את אשתו של הסריס.

סריס אדם והזקן: נאמר בברייתא שסריס אדם חולץ ומייבם וכדעתו של רבי עקיבא שכיון שהיתה לו שעת הכושר הוא בר חליצה ויבום. הברייתא מונה גם את ה'זקן' הדומה לסריס אדם, כי מפני זקנותו הוא כבר אינו יכול להוליד.

כיצד מתו ולהם נשים וכו': ועשו האחין מאמר בנשותיהן, או שנתנו להם גט, או שחלצו להן – מה שעשו שעשו: כלומר צריכות גט למאמר, ואסורות ליבום מפני הגט, ונחשבות לחלוצות.

ואם בעלו קנו ואסור לקיימן: במקרה שהכרות שפכה או הסריס אדם בעלו את היבמה הם קנו אותה, אך אסור להם להשאיר אותם משום שפצוע דכא וכרות שופכה אסורים לבוא בקהל. (אמנם לגבי זקן שבעל אין איסור לקיים את היבמה שהרי אינו אסור לבוא בקהל). הקושיא: מוכח בדעת רבי עקיבא שלא מדובר בגיורת המותרת לבוא בקהל?

כגון שנפלה לו ולבסוף נפצע: רבי עקיבא במשנה דיבר על אדם שנפלה לפניו יבמה ולאחר מכן הוא נפצע ונעשה סריס, ומכיון שכבר חלה עליו מצות יבום, גם לאחר שנעשה סריס הוא צריך לחלוץ לה.

אמר ליה אביי: מדוע שלא ידחה האיסור של הסריס לבוא בקהל, את מצות היבום ואפילו שהיא כבר חלה? וראיה לדבר מהמשנה דלהלן:

אם מאנה מאנה: שני אחים נשואים לשתי אחיות אחת גדולה ואחת קטנה. נישואי יתומה קטנה הינם רק מדרבנן, והיא יכולה למאן בהם. כאשר מת האח הנשוי לגדולה בלא בנים, האח הנשוי לקטנה אינו יכול לייבם את היבמה משום שהיא אחות אשתו מדרבנן. לדעת רבן גמליאל אם הקטנה אינה רוצה למאן, ימשיך האח לחיות איתה וכשתגדל תהיה אשתו מדאורייתא, ואז אחותה לא תוכל להתייבם. נמצא שאפילו במקרה שכבר חלה מצות יבום, איסור אשת אח הבא לאחר מכן דוחה אותה, והוא הדין בסריס.

אלא אמר רב יוסף: התנא של משנתנו סובר בדעת רבי עקיבא, שלא כמו התנא שהביאה הגמרא בתחילת הסוגיא (שהוא רבי סימאי), אלא שרק מחייבי לאוין של איסור קירבת משפחה הולד ממזר, אך לא משאר חייבי לאוין. ולכן סריס אדם שאיסורו הוא לאו בעלמא, אם יבוא על היבמה לא יהא הולד ממזר, ולכן הוא בר הקמת שם לאחיו וחולץ לה (אלא שיש לו איסור לאו להתחתן איתה וחייב לחלוץ).

איקירי כאן: אך הגמרא מקשה: וכי על מצב כזה נאמר 'להקים שם לאחיו?' והרי הוא לא יכול לעשות זאת כי הוא סריס, ומה מועיל שהיתה לו שעת הכושר?

רבא מתרץ: אם אדם שאינו ראוי להוליד לא שייך במצות יבום, אם כן כל אישה שמת בעלה תהא פטורה מיבום, משום שלפני מיתתו הוא נעשה סריס מחמת היסורים, ואשת סריס הרי פטורה מיבום? אלא בהכרח שמספיק שהיתה לו שעת הכושר להוליד, והוא הדין לסריס אדם שנפלה לפניו יבמה.

לרבי אליעזר פירוקא דרבא פירכא: אלא שהוכחתו של רבא, היא קושיא לדעת רבי אליעזר במשנה הסובר שסריס אדם אינו חולץ ולא מועיל שהיתה לו שעת הכושר (אלא צריך שיוכל להתרפאות)? הגמרא מתרצת: אי יכולת ההולדה לפני המוות אינה משום שנעשה סריס אלא זה חלק מתהליך המיתה, ולכן אינו נחשב ל'סריס'.

היכי דמי סריס חמה: באיזה אופן מדובר? הגמרא מבארת: במקרה שהוא נולד כך. ומהיכן יודעים שהוא סריס מלידה ולא לאחר מכך? אם הוא משתין שלא בקילוח ככיפה.

ממאי הואי: ממה נגרם הדבר? - מכך שאימו אופה לחם בתנור בצהריים שאז החום של התנור ושל היום מחמם אותה, ומכך שהיא שותה שיכר חזק.

היינו **דשמענא לאמי:** זהו ששמעתי לרב אמי שהיה אומר 'כל שממעי אמו לקוי' ולא ידעתי על מה הוא מדבר, ועכשיו אני יודע שהוא דיבר על סריס חמה.

וליחוש שמא הבריא בינתיים: אולי הוא הבריא שעה אחת ואחר כך חזר ונהיה שוב חולה בסריסות, אך מכיון שהיתה לו שעת הכושר בשעה שהיה בריא, הוא צריך לחלוץ מספק?

בודקין אותו שלוש פעמים: בכור שיש לו מום קבוע בעין של 'חורור' (= טיפין לבנים בעין) הוא נפסל מלהקרבה. אם החורור נמצא 80 יום - הוא נחשב למום קבוע. וצריך לבדוק אותו שלוש פעמים במשך ה-80 יום, בכדי לוודאות שזהו אותו מום ולא מום אחר. ואם כן מדוע לא חוששים כן גם בסריס חמה שהתרפא וחזר והסתרס?

הגמרא מתרצת: סריס חמה נובע ממחלה של כל הגוף ולכן לא חוששים שהוא התרפא וחזר ונחלה, אבל חורור שהוא רק באבר אחד של הגוף חוששים.